

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

24

YASAMA YILI

4

İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

30 Nisan 2014 Çarşamba

İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

GÖRÜŞME TUTANAKLARI

30 Nisan 2014 Çarşamba

---0---

K O N U

	<u>Sayfa</u>
Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Tasarısı	1:12
Ege kıyılarında, İzmir, Aydın' da gerçekleşen yasa dışı göç hakkında inceleme raporunun görüşülmesi	12:16

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sayfa</u>
BİRİNCİ OTURUM	1:16
Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Tasarısı	1:12
Gerekçe	1:2
Gazi ALATAŞ (Aile ve Sos.Politika.Bak.Müsteşar Yrd.)	2, 11
Büyükelçi Basat ÖZTÜRK (Dış.Bak.Çok Trf.Siy.İş.Gn. Md.)	2:3, 8:10
Elçi Kıvılcım KILIÇ (Dış.Bak.Av.Ko.İns.Hak.Gn.Md.Yrd.)	3:4, 10
Murat BOZLAK (Adana)	4
Levent GÖK (Ankara)	4:5, 10:11
Ülker GÜZEL (Ankara)	5
Reşat DOĞRU (Tokat)	5:6
Abdurrahim AKDAĞ (Mardin)	6:7
Nevzat PAKDİL (Kahramanmaraş)	7:8
Ege kıyılarında, İzmir, Aydın' da gerçekleşen yasa dışı göç hakkında inceleme raporunun görüşülmesi	12:16
Ahmet Salih DAL (Kilis)	12:13, 16
Veli AĞBABA (Malatya)	13:14
Reşat DOĞRU (Tokat)	14:15
Hüseyin AYGÜN (Tunceli)	15
Murat BOZLAK (Adana)	15:16
Sıtkı GÜVENÇ (Kahramanmaraş)	16
Açılma Saati:	11.07
Kapanma Saati:	12.33

BİRİNCİ OTURUM

30 Nisan 2014 Çarşamba

Açılma Saati: 11.07

BAŞKAN: Ayhan Sefer ÜSTÜN (Sakarya)

BAŞKAN VEKİLİ: Nevzat PAKDİL (Kahramanmaraş)

BAŞKAN VEKİLİ: Levent GÖK (Ankara)

SÖZCÜ: Yalçın AKDOĞAN (Ankara)

KÂTİP: Reşat DOĞRU (Tokat)

_____0_____

BAŞKAN – Saygıdeğer milletvekilleri, değerli basın mensupları, değerli misafirlerimiz; 24' üncü Dönem Dördüncü Yasama Yılı 32' nci Toplantımızı açıyoruz.

Toplantı yeter sayımız vardır.

Değerli arkadaşlar, bugün gündemimizde iki önemli konumuz var. Bunlardan bir tanesi, Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Tasarı. Yine, Ege kıyılarında, İzmir, Aydın'da gerçekleşen yasa dışı göç hakkında inceleme raporunu görüşeceğiz.

Görüşmelere geçmeden önce, Sayın Kemal Aktaş, bağımsız Van Milletvekilimiz, bağımsız kontenjanından Komisyonumuzun üyesi olarak seçildiler. Kendilerine hayırlı olsun diyoruz. Aslında, daha önce seçilmişti ama toplantımıza iştirak edememişti bundan önce, o bakımdan, biraz gecikmiş bir hayırlı olsun diliyoruz.

Yine, aramızda bakanlık temsilcilerimiz var. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığından, Müsteşar Yardımcısı Sayın Gazi Alataş, Uzman Erem İter, Uzman Sayın Keziban Karçkay; hoş geldiniz.

Dışişleri Bakanlığından, Çok Taraflı Siyasi İşler Genel Müdürü Büyükelçi Sayın Basat Öztürk, Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcısı Sayın Kıvılcım Kılıç ve Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcılığı Ataşesi Sayın Cansu Topuz; hoş geldiniz.

Değerli üyelerimiz, değerli arkadaşlar; bugün bir kanun tasarısını görüşeceğiz. 24' üncü dönemde bu Komisyonun yaptığı en iyi işlerden bir tanesi, kanun tasarısı ve tekliflerini komisyonumuzda görüşebilme yetkisini kanunla almış olması. Bundan önce sadece bir denetim komisyonu olarak faaliyetlerimizi yürütmekteyken yaptığımız bir yasal değişiklikle –biliyorsunuz hep birlikte yaptık bu değişikliği- artık bir yasama komisyonu olarak da çalışmalarımızı yürütüyoruz. Daha önce İnsan Hakları Kurumu Kanunu'nu esas açısından görüşmüştük. Yine çok sayıda tali komisyon olarak kanun sevk edildi. Onları gündemimize almadık ama bugün görüşeceğimiz Ek İhtiyari Protokolün Onaylanmasına Dair Kanun Tasarısı bizim komisyonumuzu çok yakından ilgilendiriyor ve bu konuda komisyonumuz önceden birtakım çalışmalar yapmıştı. 2013 yılında, Engelli Hakları İnceleme Raporu olarak bir rapor yayınladı, Alt Komisyon Başkanı da Sayın Abdürrahim Akdağ' dı ve bu komisyon raporu gerçekten son derece faydaladığımız bir rapor olarak ortaya çıktı. Dolayısıyla, bu kanunu görüşmeye almamızın temel sebeplerinden bir tanesi, engelli hakları konusunda komisyonumuzun son derece duyarlı bir bakış açısı olduğundandır. Daha önce Birleşmiş Milletler Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme Parlamento tarafından onaylanmış idi. Ama şimdi bu ek protokole birtakım hükümler ekleniyor, birtakım müesseseler kuruluyor. Bunu müzakere edeceğiz.

Kanun tasarısının genel görüşmelerine geçmek istiyorum müsaade ederseniz. Ve öncelikle de genel gerekçeyi okutalım, şöyle bir hafızalarımız tazelen sin, onun üzerinden görüşmeye devam edelim.

Gerekçeyi okutuyorum:

Gerekçe:

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 13 Aralık 2006 tarihinde kabul edilen ve 3/12/2008 tarihli ve 5825 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme 27/5/2009 tarihli ve 2009/15137 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanarak 14 Temmuz 2009 tarihli ve 27288 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Sözleşmeye Ek ihtiyari Protokol ise ülkemiz adına 28 Eylül 2009 tarihinde New York'ta imzalanmıştır. Sözleşmenin ilgili ülke tarafından onaylanması Ek İhtiyari Protokolün

onaylanması yükümlülüğünü getirmemekle birlikte ülkemiz Ek İhtiyari Protokolü imzalarak esasen onaylama konusundaki iyi niyetini ortaya koymuştur.

Ek ihtiyari protokol ile engellilerin haklarının korunmasına yönelik olarak, bireysel başvuru prosedürü ve araştırma prosedürü olmak üzere iki prosedür öngörülmüştür. Sözleşmenin etkinliğini artırmayı ve uygulanmasını güçlendirmeyi amaçlayan bu prosedürlerden ilki, taraf devletlerin Sözleşme hükümlerini ihlal etmesi nedeniyle etkilenen bireylerin veya grupların, Sözleşme kapsamında kurulan Engelli Hakları Komitesine başvuru yapabilmelerine olanak sağlamaktadır. İkinci olan araştırma prosedürü ise, Komitenin Sözleşmenin hükümlerinin ağır veya sistematik bir şekilde ihlal edildiğine dair güvenilir bilgiye sahip olması durumunda, bu bilgilerin incelenmesi konusunda taraf devletin Komite ile işbirliğini yapmasını kapsamakta ve güvenilir delilleri incelemeye yönelik, ülke ziyaretlerini de içeren soruşturma yapma yetkisi vermektedir.

Yarı yargısal bir nitelik taşıyan komitenin kararlarının yasal bağlayıcılığı bulunmamakta ve kararlar yol gösterici nitelik taşımaktadır. Ek ihtiyari protokolün onaylanması bireysel başvuru prosedürünün kabulü anlamına gelmektedir. İmza, onay ve katılım safhalarında ek ihtiyari protokole çekince konulmadığı takdirde, Taraf devletler araştırma prosedürünü kabul ettiklerini beyan etmiş olurlar.

Ülkemizde engellilerin haklarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar çok boyutlu olarak devam etmektedir. Uluslararası sözleşmelerin getirdiği mekanizmaların ülkemiz tarafından kabul edilmesinin, bu çalışmalara ivme kazandıracak ve destekleyecek önemli unsurlardan olduğu değerlendirilmektedir. Sözleşmeye ek ihtiyari protokolün öngördüğü mekanizmaların kabul edilmesi, devletin tüm sorumlu organlarının engellilerin haklarının çağdaş bir anlayışla ele alınması, korunması ve geliştirilmesi için daha dikkatli ve titiz bir çaba sergilemelerine katkı sağlayacaktır. Engellilerin sürece daha etkin katılımını temin edecek bu aşamanın, ülkemizde insan hakları temelli engellilik politikalarının gelişmesi ve güçlenmesine imkan tanınmasının yanı sıra genel anlamda toplumun sosyal ve ekonomik kalkınmasına da olumlu etkiler yapacağı düşünülmektedir. Ülkemizin insan hakları sözleşmelerine taraf olma önceliği de göz önünde bulundurularak, ek ihtiyari protokolün çekincesiz olarak onaylanmasının ülkemizin artan bir ivme kazanan uluslararası saygınlığına da katkıda bulunacağı değerlendirilmektedir.

BAŞKAN – Genel gerekçeyi okuttuk.

Şimdi, isterseniz, Bakanlık temsilcilerine bir söz verelim. Öncelikle, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığımızdan Müsteşar Yardımcımız bize biraz bilgi sunsun.

Buyurun.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI GAZİ ALATAŞ – Sayın Başkanım, değerli üyeler; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Aslında, gerekçede işin teknik kısmı anlatıldı ama birkaç noktanın altını çizmek isterim: Aslında, ülkemizde 2005 tarihinde 5378 sayılı Engelliler Kanunu çıkartılmıştı ve o dönem için oldukça reformist bir kanundu, çok güzel, yenilikçi tanımları vardı. Geçen şubat ayında da 5378 sayılı Engelliler Kanunu'nu aslında tekrar revize ettik, yani Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'nin ruhunu yeni kanuna olduğu gibi yansıtmaya çalıştık ve bu anlamda Meclisin tüm üyeleri çok ciddi destek de verdiler.

Tabii, işin mevzuat kısmını bu şekilde yaparken, mevzuat açısından sadece ek ihtiyari protokol kaldı. O da işte bireysel başvuru hakkı. Burayı da tamamlamak istiyoruz. Çünkü Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi biz 2005 yılında kanunu yaptıktan sonra çıkmış, 2007 yılında ilk kez çıkan bir sözleşme ve şu anda yeryüzünde bu alanda yazılmış en iyi, en çağdaş, en kapsayıcı, en ileri metin denebilir. O yüzden, biz de tüm mevzuatımızı bu sözleşmeye göre yeniden düzenlemeye çalışıyoruz. Bu anlamda, ek ihtiyari protokolün de onaylanması ülkenin bu anlamdaki iyi niyetli yaklaşımının bir belgesi olması niteliğinde elimizi çok güçlendirecektir diye düşünüyoruz.

Saygılar sunuyorum, arz ederim.

BAŞKAN - Teşekkür ederiz.

Dışişleri Bakanlığı temsilcisi olarak Sayın Büyükelçim, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI ÇOK TARAFLI SİYASİ İŞLER GENEL MÜDÜRÜ BÜYÜKELÇİ BASAT ÖZTÜRK – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın vekillerim, öncelikle böyle önemli bir konuyu ele aldığınız için vakitlice size teşekkürlerimizi arz etmek istiyorum.

Malumunuz olduğu üzere, Engellilerin Hakları Sözleşmesi aslında genel manada dünya çapında insan haklarının, insani durumların iyileştirilmesi için ortaya çıkarılan sözleşmelerden biri. Ülkemiz, Hükümetimiz insan haklarını her bakımdan ileriye

götürmek konusunda siyasi iradesini hem içeride sergiledi hem bunu dünya çapında da ortaya koyduk ve buna uygun olarak da insan haklarını geliştirirken, iyileştirirken uluslararası gelişmelere, sözleşmelere, kararlara uygun olarak hareket etmek durumundayız. Bu çerçevede, Engellilerin Hakları Sözleşmesi'ne ilaveten ek ihtiyari protokolün de tarafımızdan onaylanması bir kere, öncelikle kendi vatandaşlarımızın hakları, hukukları bakımından önemli bir ilerleme olacak.

Malumunuz, başka alanlarda da –örneğin, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkının tanınması gibi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin tarafı olarak kararlarının tanınması gibi- uygulamalarımız var. Yani burada, aslında, Türkiye Cumhuriyeti kendine, kanunlarına, uygulamalarına güvendiği için çok taraflı mekanizmalara da üye oluyor, çok taraflı düzenlemelerin de bir parçası oluyor. Bu bağlamda da, bu ek ihtiyari protokolün onaylanması sadece doğal bir müteakip adımı teşkil edecek. Esasen, bu ek ihtiyari protokolü şu ana kadar -yani dün itibarıyla söyleyeyim- 80 ülkenin onayladığını da bu vesileyle kayda geçirmek isterim. Yani bu bakımdan yalnız da değiliz.

İlaveten, bir husus daha var ki, bu da çok önemli: Türkiye'nin bütün bu konulardaki çalışmalarının uluslararası yükümlülükleriyle uyumlu olarak yürütmeye özen göstermesi esas alınır ve zaten ek ihtiyari protokolün Sayın Bakanımız tarafından imzalandığı da dikkate alınır, hatta bu Engelli Hakları Sözleşmesi'ni ilk imzalayan ülke olduğumuz da dikkate alınır ek ihtiyari protokolün onaylanması da anlamlı bir hareket olacak.

Bir de bunun üstüne bir hususu daha sayın komisyon üyelerinin ve zatialinizin dikkatlerine sunmak isteriz. O da Türkiye'nin 2016 yılında dünyada ilk defa düzenlenecek olan Dünya İnsani Zirvesi'ne ev sahipliği yapacak olması. Yani bu çok önemli bir zirve olacak. Bütün insani hukuk, insani işler, insanların hakkı, hukuku durumu, hem bugüne kadar olan bitenler gözden geçirilecek hem de belki önümüzdeki yüzyılın çerçevesi ortaya konmuş olacak. Dünya İnsani Zirvesi'ne ev sahipliği yapacak olan ülkemizin o tarih itibarıyla böyle bir ek ihtiyari protokolü de onaylamış olarak buraya girmesi bu bakımdan da anlamlı ve gerçekten uluslararası alandaki çabalarımızı tamamlayıcı bir nitelik arz edecek.

Bu konuda Avrupa Konseyi ve insan hakları bölümünden mesul Genel Müdür Yardımcısı Sayın Elçi Kıvılcım Kılıç da eğer zatialiniz ve komisyon üyeleri uygun görürse tamamlayıcı bazı ilave görüşleri de arz edebilir.

Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Hayhay, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI AVRUPA KONSEYİ VE İNSAN HAKLARI GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ELÇİ KIVILCIM KILIÇ – Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım, sayın komisyon üyeleri; teşekkürlerimi sunuyorum.

Sayın Büyükelçimizin de ifade ettiği gibi efendim, bu ek ihtiyari protokolü, Engelli Hakları Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol'ü onaylayacak olmamız zaten sözleşmeyi onaylamış bir ülke olarak bu, ilave, tamamlayıcı bir adımı teşkil edecek. Bu sözleşmenin onaylanması ve ek ihtiyari protokolün onaylanması, esasında sözleşmeyi onaylamış olmamızın getirdiği bir yükümlülük değil yani bu gerekçede de zaten kayıtlıydı. Fakat -dün itibarıyla seksen ülkenin de onaylamış olduğunu da kayda geçirdik- bizim bu konudaki irademizi ek ihtiyari protokolü imzalamış olmakla ortaya koymuş olmamız, başlı başına aslında içeride ve uluslararası yükümlülüklerimizle uyumlu bir hareket tarzı içerisindediğimizi de kanıtlamaktadır, ortaya koymaktadır.

Ek ihtiyari protokol iki hususu ortaya koyuyor. Bir tanesi, bireysel başvuru hakkı; diğeri de araştırma prosedürü. Bu, sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerini üye devletin veya taraf devletin yerine getirmemesi hâlinde kişilerin veya grupların mağduriyetleri söz konusu olduğunda Engelli Hakları Komitesine bireysel başvuru hakkını tanıyan bir protokoldür ve bu ek ihtiyari protokolü onaylamakla da biz bu yükümlülüğü kabul etmiş oluyoruz. Araştırma prosedürü ise herhangi bir çekince koyulmazsa, onay, imza veya taraf olma sürecinde herhangi bir çekince ortaya koyulmazsa otomatik olarak biz de araştırma prosedürünü kabul etmiş oluyoruz; ki bu da çok önemlidir. Aslında komiteyle iş birliğimizi, önümüzdeki safhalarda da iş birliği yapmayı hem ulusal çalışmalarımızı hem uluslararası, bu sözleşmeye taraf olmuş olmaktan kaynaklanan yükümlülüklerimizi yerine getirme konusundaki kararlılığımızı, irademizi ortaya koymak bakımından da çok önemli bir göstergedir.

Sadece bir beyanla biz bunu onaylıyoruz, onaylamayı öngörüyoruz. Bu da mutata bir beyandır, bizim, uluslararası sözleşmeleri onaylarkenki mutata uygulamamız. GKRY'yi tanımadığımızı, tanımayacağımızı yani bu sözleşmeye veya ek ihtiyari protokole taraf olmamızın -çünkü GKRY de sözleşmenin ve ihtiyari protokolün tarafıdır- bu konudaki tutumumuz için herhangi bir değişikliğe yol açmadığını ve tutumumuza hâle getirmediğini ifade eden bir beyanla bunu yapıyoruz. Bu, mutata bir uygulamadır.

Bunun dışında sözleşmeye herhangi bir çekince koymaksızın onaylanmasının bugüne kadarki tutumumuzla, sözleşmelere taraf olma konusundaki tutumumuzla da uyumlu olacağını düşünmekteyiz.

Teşekkür ediyorum efendim.

BAŞKAN – Biz teşekkür ederiz.

Değerli üyelerimiz, şimdi müzakere açacağım kanunun geneli açısından.

Yalnız, burada -soru da sorabilirsiniz- benim de merak ettiğim birkaç husus var. Bunun merkezi neresi olacak? Yani ayrı bir merkezi var mı? Bu komite şu anda oluştu mu? Şu anda bireysel başvuru alıyor mu? Yani bunları biraz, belki açabiliriz veya belki üyelerimiz de sorarlar. Zaman içerisinde, bunları da not alırsanız...

Değerli üyelerimizden konuşmak isteyen, söz almak isteyen varsa...

LEVENT GÖK (Ankara) – Madde madde değil, tümü üzerinde...

BAŞKAN – Yok, tümü üzerinde konuşacağız, ondan sonra genel uygunluk bildirimini vereceğiz yani madde madde geçmeyeceğiz arkadaşlar.

Sayın Murat Bozlak...

MURAT BOZLAK (Adana) – Teşekkür ediyorum, sağ olun.

Daha önce zaten engellilerin haklarına ilişkin Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan sözleşmeyi Türkiye imzalamış durumda. Bu hakların ne kadar, pratikte uygulandığı, sözleşmeyi imzalayan devletler tarafından yerine getirilip getirilmediğini denetleme açısından bu ek protokol bir şikâyet hakkı tanıyor, engelli yurttaşlara şikâyet hakkı veriyor. İkincisi: Bu şikâyet üzerine de komitenin inceleme ve araştırma yapma hakkını tanımış oluyoruz. Bana göre, tamamlayıcı bir protokoldür, yerinde ve doğrudur.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Sorunuz varsa yönelteceğiniz, not alını isterseniz.

MURAT BOZLAK (Adana) – Komite sadece telkin ediyor zannedersenem...

AYŞE TÜRK MENOĞLU (Konya) – Yaptırımı yok.

BAŞKAN – Evet, yaptırımı var mı yok mu, onu da not alsınlar arkadaşlarımız.

Levent Bey...

LEVENT GÖK (Ankara) – Değerli arkadaşlarım, Sayın Elçimiz ve diğer arkadaşlarımızı saygıyla selamlıyorum, hoş geldiler. Ben de Cumhuriyet Halk Partisinin Temsilcisiyim.

Tabii, konu “engelli” olunca bizim İnsan Hakları Komisyonumuz engellilerle ilgili tam bir oy birliği içerisinde hareket ediyor ve bunu herhangi bir yere çekmeden, istismar konusu yapmadan, hepimiz aynı olgunlukta ve bir karar birliği içerisinde değerlendiriyoruz.

Şimdi söyleyeceklerim engellilerle ilgili değildir. Yani Türkiye’de biz bazı uluslararası sözleşmelerin gerekli kıldığı kimi kanunları çıkardık, hatta burada da tartıştığımız kanunlarımız oldu. Yani sorun kanunu, bu tip, böyle insan haklarını ve engelli gibi konularda kanunları çıkarmaktan kaynaklanmıyor, uygulamadan kaynaklanıyor değerli arkadaşlarım. Örneğin İnsan Hakları Kurumu kuruldu. İnsan Hakları Kurumu içerisinde biz... Daha henüz Birleşmiş Milletlerin akredite etmediği bir kurum olarak İnsan Hakları Kurumu ortada duruyor ve İşkenceyi Önleme Komitesini hâlen bağımsız olarak kuramadık. Geçtiğimiz günlerde İnsan Hakları Kurumuna bir görev olarak verildi. İnsan Hakları Kurumunun kendi üyeleriyle yaptığımız bir toplantıda, Bakan Beşir Atalay’ın da katıldığı bir toplantıda “Türkiye’deki cezaevlerini inceleyemeye ne bizim sayımız yeter ne de bizim olanaklarımız yeter.” demesine rağmen İnsan Hakları Kurumunun üyelerinin, biz İnsan Hakları Kurumuna Türkiye’de askerî, sivil -jandarmanın karakollarını da katıyorum- 5 bine yakın cezaevlerini izleme görevini verdik ki, her bir bölüme aşağı yukarı 6-7 kişinin düştüğü bir ortamda. Yani uygulamadan kaynaklanan sorunlarımız var. İnsan haklarını bu tip sözleşmeleri yaparken dikkat edilmesi gereken konu bunun yapılabilir olmasını sağlamaktır, temin etmektir yani yapılamayacak yasaları çıkarmakla ya da uygulamaları çıkarmakla sorunu çözemeyiz. Bir kere, bunun altını çizmek istiyorum.

Engelliler konusunda daha önceden de bizim Meclis İnsan Hakları Komisyonumuzda da tartıştığımız gibi, hem raporumuzda hem de daha önceki yasalarımızdaki “özürlü” ya da başkaca ifade edilen sözcüklerin değiştirilip bütün “engelli” tanımlarının getirildiği yasalarda da hep ortak bir çalışma yaptık. Engelliler için ne yapsak azdır. Bunun bence onaylanması geç dahi kalmıştır. Ben bugün önümüzde bulunan Hükûmetin göndermiş olduğu metinle diğer, Birleşmiş Milletlerce Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme’ye Ek İhtiyari Protokol’ü karşılaştırdığımda aşağı yukarı satır satır aynı yani herhangi bir değişiklik yok.

Yani bizim açımızdan, Cumhuriyet Halk Partisi açısından bir uluslararası sözleşmenin onaylanması, ek ihtiyari protokolün onaylanması ve iç hukuk hükmüne gelmesi engellilerimize bireysel başvuru hakkı tanınması ve bu konuda gerek kamu otoritelerinin

gerekse engelli haklarını çiğneyen her kesimin daha caydırıcı olması ve bu konuda Türkiye’de daha etkin bir duyarlılığın oluşması açısından bunun tartışmasız onaylanmasından yanayız. Geç dahi kaldığınızı düşündüğümüz bu protokolün bir an önce onaylanması, bizim Cumhuriyet Halk Partisi olarak da parti görüşümüzdür.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Daha önceki raporumuzda da aslında bu hususa işaret etmişiz. Düzenlenen raporumuz, daha çok, araziye eksiklikleri tespit etmeye yönelikti, uygulamadaki aksaklıkları tespit etmeye yönelikti. Burada 139’ uncu sayfamızda şöyle bir ifade koymuştuk o zaman: “Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi’nin Ek İhtiyari Protokolü’ne taraf olmak için gerekli çalışmaların devam ettiği bilinmekte olup işlemlerin hızlandırılarak bir an önce sonuçlanması Komisyonumuzca beklenmektedir.” diye de bir ifade koymuştuk raporumuza, isabetli de olmuş.

Sayın Ülker Güzel...

ÜLKER GÜZEL (Ankara) – Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Öncelikle Dışişleri Bakanlığımızın çok değerli temsilcileri ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığımızın değerli temsilcilerine “Hoş geldiniz.” diyorum.

Böyle güzel bir çalışmayı, böyle güzel bir anlaşmayı, protokolü hazırlayıp bize göndermiş olmalarından dolayı da ayrıca teşekkürlerimi sunuyorum.

İnsan hakları olarak gerçekten ve özellikle engellilerle ilgili insan hakları konusunda hepimiz aynı görüş, aynı bakış açısı ve aynı vicdani duyguları taşıyan bir Komisyon olarak, bir Komisyon üyesi olarak sizlerle konuşmak istiyorum. Her zaman, engelli kardeşlerimizin hayat haklarının toplum içinde çok daha rahat ve yaşanabilir bir şekilde olmasını temin etmek için mevzuat konusunda yapılacak olan bütün düzenlemelere gönülümüzce, oy birliğiyle hep katıldık. Gerçekten, bu sözleşmede ek bir protokol olarak bu düzenleme, yine, bizim bu çalışmalarımızın bir parçası olarak takdirle karşılanıp onaylanması gereken bir protokoldür. Bu bakımdan teşekkür ediyorum.

Ancak, ilave bir şey söylemek istiyorum: Bizler belki üzerimize düşen böyle konulara hassasiyetle gidiyoruz ve engelli olarak hayata tutunmada önlerine çıkan pek çok engelleri kaldırma savaşı veren bu insanların, dünya genelinde bunları kaldırmak üzere kurulan birtakım organizasyonların, uluslararası organizasyonların uygulamada gerekli hassasiyeti göstermediği görüşündeyim. Özellikle Birleşmiş Milletlerin engelliler yaratabilmek için o toplumda ortaya çıkarılan her türlü şiddet olayları karşısında her zaman duyarsız kaldığı konusu beni rahatsız etmiştir ve bu sebeple, özellikle dünya üzerinde ülkelerin problemlerini, ekonomik, sosyal ve insani haklar açısından çözmeye ve bu amaçla kendine prensip edindiği bazı konuları çözmek ve halletmek için kurulmuş olan bu organizasyonun duyarlılığının artırılması konusunda bizim Komisyon olarak da çalışmalarımızı yerine getirmemiz gerektiği düşüncesindeyim, hiç olmazsa uyarma veya kendilerine gerekli birtakım yazılı veya sözlü bildirimleri göndermek suretiyle. Çünkü, her insanın mademki insanca yaşama hakkı var, biz bunları gidermek için kurulmuşuz, o zaman buna gayret göstermemiz gerekir; eşitliği ve hakkaniyeti, hiçbir zaman, örgüt de olsak, uluslararası alanda unutmamız gerekiyor.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Evet, biz teşekkür ederiz.

Sayın Reşat Doğru...

REŞAT DOĞRU (Tokat) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, sayın üyeler, sayın bürokratlar; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Tabii, uluslararası bir sözleşmenin uygun olduğunu hepimiz, aynı şekilde, hep beraber değerlendiriyoruz. Tabii ki uygulanması lazım, kabul edilmesi lazım. Tabii, konu engelliler olunca, engelliler üzerinde çok şey söylenmelidir bence çünkü insanlar, herkes engelli olabilir. Engellinin tarifinde de “Ya doğuştan olur veyahut da doğuştan sonraki hadiselerde, trafik kazasında veya çeşitli etkenler neticesinde insanların organlarını veyahut da birtakım uzuvlarını kaybetmesiyle engelli olunur...” Dolayısıyla engelli diye bir şey yoktur, herkes engelli olabilir. Sonuçta da bununla ilgili kanunlar ortaya konulmalı. Ama, akabinde de uygulaması da çok önemlidir. Uygulamasının da aynı cesaretle takip edilmesi gerekmektedir ki, şöyle bir şey: Şu anda, ülkemizde de, belediyeler mesela, bunu yakın takip etmelidir. Belediye otobüslerinden tutun da, işte, yeni verilen inşaat ruhsatlarında, TOKİ dâhil olmak üzere, hepsinde, en azından engellilerin giriş çıkışlarında yardımcı olunması, engelli asansörlerinin her tarafta ortaya konulması gibi birtakım uygulamaların mutlaka en iyi şekilde yapılması gerekir diye düşünüyorum.

Bürokrat arkadaşlarımıza şunu sormak isterim: “80 ülke imzaladı.” dediniz. Bu kanun çerçevesinde uygulanacak olan protokol çerçevesi içerisinde bu 80 ülkenin önemlileri hangileridir? Bir de imzalamayan ülkeler hangileridir, onu söyleyebilir misiniz? Mesela bir ABD’nin, İngiltere’nin veyahut da Avrupa Birliği ülkelerinden imzalamayanlar var mıdır? Ülkemiz bunun imzalanmasıyla beraber ne tür sorumluluklar getirilecektir? Bununla ilgili söyleyeceğiniz bir şeyler vardır mutlaka. Bir de imzalayan ülkelerde, bunları imzalayan ülkelerde işler nasıl yürümektedir? Biraz önce arkadaşlarımızın da söylediği gibi -Ülker Hanım’ın da söylediği gibi- sivil toplum kuruluşları, STK’lar çok önemlidir yani STK’ların her şeyi yakinen takip etmesi ve beraberinde ona göre destek olunması gerekir diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Hayır olsun diyelim şimdiden.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ediyoruz.

Arkadaşlar, sorularınızı daha sonra şey yapacağız.

Sayın Abdurrahim Akdağ...

ABDURRAHİM AKDAĞ (Mardin) – Başkanım, teşekkür ediyorum.

Arkadaşlar, hepinize saygılar sunuyorum.

Dışişleri Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığından gelen bürokrat arkadaşlara da Hoş geldiniz diyorum.

Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi’ni onaylayan bir ülke olarak buna ilave yapılacak ek protokolü de onaylamamızı, bir eksiği tamamlamak olarak değerlendiriyorum. Bu protokol her ne kadar ihtiyari bir protokol ise de, gerekçede de belirtildiği gibi, uluslararası saygınlık ve duyarlılık açısından bir gösterge niteliğindedir. Burada bir, bireysel başvuru olayı var -birazda popüler olan bir konu- bir de araştırmaya bu konularla ilgili yapılacak başvurulara açık olma, bu konuda uluslararası hukukun öngördüğü prosedürün işlenmesine müsaade etmek hususlarını içeriyor.

Bunlar tabii ki hukuk anlamında, uluslararası hukuk anlamında önemli şeyler, çerçeve şeyler ancak Türkiye olarak son yıllarda çok şey yaptığımızı da burada kayda geçirmek durumundayım. Genel kabul gören bir oran var. İstatistiksel olarak, yüzde 12 oranında engelli olma durumunda genelde bir kabul var, dünyanın genelinde bu rakam genel kabul görmüş. Türkiye’de bu, 7-8 milyona tekabül eden bir olay. 2005’te ve 2013’te, ilk defa, engellilerin hukuki durumu bir karara bağlanmış, yasalştırılmış. Geçen sene bir yasal düzenlemeyi beraber yaptık. Burada, literatürde, terminolojide, hem insani saygınlığı hem uluslararası bir bütünlüğü sağlamak açısından, “sakat”, “çürük”, “özürü” gibi kavramların yasalarımızdan çıkarılması öngörüldü. Uluslararası kabul gören “engelli” kavramı bizde de artık metinlerde geçerli olarak sayıldı.

Geçen sene yapılan bir sınavla, ilk defa, engellilerin kendi aralarında, engelli memur sınavı yapıldı ve 26 binin üzerinde engelli yerleştirildi. Lise ve üniversite mezunları puanlarına göre, “ilköğretim” dediğimiz ilkokul ve ortaokuldakiler de kura yöntemiyle yerleştirildi. Bu, belki, dünyada bir ilk; Türkiye böyle bir ilki de başardı bu anlamda. Bir de geçen pazar, yeniden, yine, engelliler arasında bir sınav yapıldı. Onun da sonuçlarına göre kamu kurum ve kuruluşlarındaki açık kontenjanlara tekrar yerleştirme yapılacak.

İnsan Hakları Komisyonumuz olarak, sizler uygun gördünüz, biz bir Komisyon oluşturduk, bir rapor hazırladık. Az önce de Sayın Başkanım bazı konularına değindik. Gerçekten, bu raporla tamamiyle pratikten gelen, hayatın içinden olan sorunlarının bir fotoğrafının çekmeye çalıştık. Emeği geçen bütün arkadaşları burada tekrar kutluyorum. Beni de o komisyonun başkanı olarak uygun gördüğünüz için hepinize de minnettarım.

Birkaç hususu onunla ilgili belirtmek istiyorum: Anadolu’nun farklı yerlerine gittik, Kayseri’ye gittik, Mersin’e gittik, Ankara ve İstanbul illerinde incelemeler yaptık. Çok farklı pozisyonlarla karşılaştık. Gerçekten insani bir yaklaşımla, sevgi odaklı, insan odaklı, -ismi de çok uygun- sevgievlerinde, insanlar “Bizim evimize buyurun.” dediler. Arkadaşlar buradalar.

Aslında kendisine ait olan, miras kalan hiçbir şeyi olmadığı hâlde ama bir evi olan, bir ailesi olan, insani duyguları, orada görme ve hissetme imkânını bulduk. Kendileriyle beraber oturduk. Çok güzel yemekler ikram ettiler. O kadar sevinçliyidiler. Gerçekten görülmeye değer bir ortamdı.

Bir de, engelli ve yaşlı bakımevlerini ziyaret ettik hem özel hem resmî. Burada belirtmek durumundayım: Resmî olanların daha çok duyarlı oldukları, bir maddi kaygıdan öte, insan odaklı bir yaklaşımla, bu insanları nasıl rahat ettirebiliriz prensibiyle hareket ettiklerini gördük. Özel evlerde sadece bina ve fiziki anlamda sıkıntıları daha çok görme imkânımız oldu. Bahçe, gezi alanları, oturulabilecek alanların fazla olmadığını görmüştük. Ama yine de o insanların günde üç öğün yemek, rahat banyo yapabilme, sağlık hizmetine erişebilme hususundaki imkânlarını görme imkânı oldu ve kayda geçirdik.

Bir de, engellilerin her zaman karşılaştıkları bir erişim konusu var. Dünyanın da gündeminde var, ülkemizin de gündeminde var. Yeni yapılan binaların, bu girdiğimiz yeni binamızın da -inaniyorum fark etmişsiniz- merdivenlerin yanı başında bir rampa var. Binaya girerken her birimizin bir şey dikkatini çekmiştir ama belirtmeliyim ki ilk dikkatimi çeken şey o oldu ve bir defa oradan çıktım. Benim ayaklarımla ilgili bir problemim olmamakla beraber, orayı bir deneme ihtiyacı hissettim. Tabii, böyle bir engeli olmayanların hemen orayı fark etmesini beklemek de biraz lüks olur ama ben kendi açımdan bunu söylemek durumundayım.

Tabii, mevzuatımız da bunu öngörüyor. Geçen yıl 7 Temmuzda bu işlerin bitirilmesi lazımdı ancak belediyelerle yaptığımız görüşmelerde, eski binalarda bu işlerin çok zor olduğunu, özellikle yoğun insan akışının olduğu hastane gibi yerlerde. Birtakım çalışmaları gözledik, arkadaşlarla beraber görme imkânımız oldu.

Bir de bir şey daha çıkıyor karşımıza: Site alanları, korunmuş binalarda bu gibi bir tadilata engel var. Fakat inaniyorum Türkiye bu konuda yeterli duyarlılığa ulaşmıştır. İktidar ve muhalefetteki arkadaşlar da belirttiler, bu insani bir konu. Hiçbirimizin bu konuda ayrı bir yaklaşımının olmadığını görmek de beni mutlu etti.

Bu ek protokolün de imzalanmış olması, onaylanacak olması Medisimizde, İnsan Hakları Komisyonunda görüşülüyor olması memnuniyet verici.

Hepinize teşekkür ediyorum. Katkılarınız için de sağ olun diyorum.

BAŞKAN – Evet, biz teşekkür ediyoruz.

Sayın Pakdil...

NEVZAT PAKDİL (Kahramanmaraş) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Saygıdeğer milletvekili arkadaşlarım, saygıdeğer misafirler, saygıdeğer basın mensupları; öncelikle Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme'nin imzalanması geçerli olmuş, ek ihtiyari protokolün de bu çerçevede içerisinde imzalanması hakkında arkadaşlarımız, ilgili kamu kurumlarında yönetici arkadaşlarımız, gerekli bilgileri verdiler.

Şunu ifade etmek istiyorum: Burada bir bireysel başvuru söz konusu, bir de araştırma prosedürü var. İşte, 80 ülkenin imzaladığı ifade edildi.

Şimdi, Türkiye'de, öncelikli olarak, ilk kurulduğu yıllardaki adıyla "Cemiyeti Akvam", bugünkü adıyla "Birleşmiş Milletler" diye bir örgüt var. Bu Birleşmiş Milletler teşkilatı değişik konularda kararlar alıyor ve bu kararları dünyaya ilan ediyor. Tabii, burada, veto yetkisini haiz olan yani dünyayı eline almış olan bir kısım ülkeler var. Öncelikle bu kararların bu ülkelerin vetosuna uğramaması gerekiyor. Yani orada bir güç gösterisi var. En son Suriye'yle ilgili olarak alınan kararlara bakıldığı zaman... Şu anda Birleşmiş Milletler çok güzel istatistiki rakamlar tutuyor. Bugün işte varil bombasıyla şu kadar insan öldü, ertesi gün uçaklarla şu kadar insan öldürüldü, vesaire falan diye belirtiliyor, bunları güzel istatistiki olarak veriyor. Ama bunun haricinde hiçbir yaptırım, vesairesi falan yok. Yani bir ABD vatandaşının herhangi bir ülkede saldırıya uğraması veya o veto ülkelerinden veya bir İsrail vatandaşının, dünyada nelerin kopacağına tipik bir işareti... Ama, burada, Birleşmiş Milletler yani kurulmuş olan bir kuruluş, güzel, ifadeleri de güzel ama yaptıklarına baktığımız zaman ortaya çıkan bir netice yok.

Bu güç odakları, dünyevi gücü elde etmiş olan bu odaklar -ister ülke olarak isimlendirilsin ister başka şekilde isimlendirilmiş olsun- dünyayı âdeta bu "sivil toplum kuruluşu" denilen kuruluşlar vasıtasıyla veya başka bir şekilde, kontrol altına almak için bir mekanizma olarak kullanıyorlar. Şu anki olay da bu.

İşte Ukrayna'da bir devlet var, bağımsız bir devlet. Rusya girdi, Kırım'ı aldı, çevirdi. İşte, Amerika serzenişlerini bildiriyor. Avrupa bir kısım ekonomik yaptırımlar nasıl yapılacak onu ifade ediyor. Aynı şey Osetya bölgesinde de olmuştu.

Bunları şunun için ifade ediyorum Sayın Başkan: Şimdi, eğer burada gücünüz olmazsa, yaptırımınız olmazsa, bu sözleşmelerin içerisinde bir güç gösterisinde bulunmazsanız, bunlar kâğıt üzerinde kalan şeyler oluyor. Tabii ki bu onaylanmasın anlamında değil bu ifadeler, onaylanmalı, yapılmalı. Ama dünyanın diğer ülkeleri de bu sözleşmelerin içerisinde görev alırken belirli bir güç oranında görev almalı. Yani bu sözleşmelerin ortaya çıkardığı neticeleri coğrafi bölgelere göre, nüfus sayısına göre, inanç gruplarına göre, insanların bir neticelendirmesi gerekiyor. Yoksa, tekrar bir kısım ülkelerin kontrolünde olacak olan hususlar olursa, o zaman çok değişik neticeler çıkıyor.

Bir de, tabii, bu yapılan işlerin ekonomik boyutları var. Bir kısım ülkeler buraya ciddi yardımlar yapıyorlar, kaynaklar aktarıyorlar, bir kısım ülkelerin böyle aktaracak kaynakları falan da yok. İşte belirli bir kısım ülkeler de zenginler ama onların da bir gücü yok. İşte petrol zengini ülkeler veya maden zengini, doğal gaz zengini ülkeler gibi. Buradaki bu sözleşmelerde ortaya çıkan neticelerin takip edilmesi için ülkeler arasında da dağılım noktasında çok uygun ortamların olması gerekir. Yani adamın gücü yoksa,

diğer şeyi yoksa, hiç senin kıymeti harbiyen yoktur, işte olsa da olur olmasa da olur anlamında bir şey yapılmadan... Türkiye olarak, son zamanlarda sesimizi yükseltiyoruz bu konularda dünyada duyarlılık noktasında. Ama, burada, özellikle bizim Dışişleri Bakanlığı mensubu arkadaşlarımız veya diğer görevlilerimiz -mutlaka görevlerini yapıyorlar- ama daha aktif olarak, daha gayretli olarak bu sözleşmelerde... Hem biz hem dünya, böyle kenarda kalmış olan veya yeni bir güç hâline gelmiş olan ülkelerin söz sahibi olmasına gayret etmeliyiz, yoksa güç odaklarına yeni bir kısım imkânlar, yeni bir kısım STK'lar meydana çıkarma ve onlara yeni ek imkânlar sağlama noktasına gidersek, bunlar, bir müddet sonra başka ülkelerin âdeta dışarıdan bir kısım kuruluşlar vasıtasıyla denetim mekanizmaları hâline geliyor, denetim yerleri hâline geliyor. Sizi, dolaylı yünden, bir kısım sözleşmeyle kurulmuş olan kuruluşlar, STK'lar açısından tekrar yeni yeni denetlemeler meydana getiriyor.

İşte, mesela bu kredi kuruluşları, benzerleri, diğer şeyler falan, bir bakıyorsunuz hiç hesapta yokken, ortada bir şey yokken bir beyanat veriyorlar, bir açıklama yapıyorlar ve bunun o ülkelere çok ağır maliyetleri oluyor. Çünkü düşürülen bir kredi notunun veya başka bir kısım ifadelerin o ülkeye o kadar büyük maliyetleri oluyor ki. Ne yapıyor? O ülkeyi peşinen biraz daha yoksullaştırıyor, fukaralaştırıyor. Buradaki ifadeler de, yani yarın çıkacak olan bir şeyle, işte bu ne yapıyor mesela? Bir zaman belirli şekilde oluyor, işte medya üzerinden yapıyorlar. Belirli bir turizm merkezleri olduğu zaman, eğer bu Batılıların da orada ticari ortaklıkları vesaire yoksa, elleri taşın altında değilse, bir bakıyorsunuz işte salgınlar oluyor çok büyük oranda, afetler oluyor, terör tehlikeleri oluyor vesaire oluyor, sizin oradaki gelirlerinizi en aşağıya çekme noktasında oluyor. Bu tip kuruluşlarda zaman zaman böyle yaklaşımlar ortaya çıkıyor. O ülkenin her ülkede yapılamayan, yapılmayan neyse, olan hususlar abartılarak veriliyor ve insan haklarının ihlal edildiği gibi veya engelli hakları veya benzeri olan hususlarda bir yaptırım uygulanmasına gidiliyor.

Son zamanlarda Türkiye'de engelliler için -biraz önce Abdurrahim kardeşimiz açıkladı- çok güzel çalışmalar yapılıyor. İşte engellilerin imtihana tabi tutularak kamu görevlileri içerisinde belirli bir oranda yer almalarının sağlanması, onlara uygun -Reşat Bey de belirtti- işte imarda gerekli düzenlemelerin veya ulaşımında yapılmış olması son derece mühim. Hani bir söz vardır: "Ateş düştüğü yeri yakar." diye. Mesela, geçmişte, Eskişehir'in daha önceki dönemdeki Rektörü Yılmaz Büyükerşen -tahmin ediyorum kendisinin de herhâlde çocuklarında öyle bir şeyi vardı- orada mesela engellilerle ilgili olarak bir kısım eğitim imkânları buldu. Daha önce Zekai Bey vardı mesela bir il valimiz Niğde'de, sonra Bursa'ya gitti. Mesela, o hususta yüreği yangın olan veya konuya duyarlı bir hâle gelen insanlar olunca bu engellilerin eğitimi konusunda da çok ciddi yaklaşımlarda bulunuyor.

Tabii, engellileri sadece işte herhangi bir şekilde yürüme engelli veya bir organında eksiklik falan olarak düşünmemek lazım. Çok ileri derecede engelli olan insanlar var, onları toplumun bir parçası hâline getirmek lazım. Benim ülkem adına sevindiğim bir husus, geçmişte engelli olan insanların saklanırdı, kimseye gösterilmek istenmezdi yani işte evlerinde, odalarında veya başka yerlerde falan bulunurdu ancak bir seyahat falan anında veya çok yakın ziyaretlerde görülürdü ama şu anda hiç kimse bu toplumda engelli olan annesi, babası, çocuğu veya yakını her neyse onları saklamıyor, onların eğitilmesi için bir gayret sarf ediyor. Demek ki toplumumuz bu konuda bir mesafe almış. Bunlar, kendisi de doktor olan Reşat Bey kardeşimizin söylediği gibi doğuştan gelebilir, sonradan ortaya çıkabilir ama nihayetinde bu engellilerin bir hayata kazandırılması gerekir, hem ailenin içinde bir fonksiyonları mutlaka ki vardır hem de toplum içerisinde bunlara sahip çıkmak her birimizin görevidir. Her birimizin başına da -Allah hepimizi muhafaza etsin- bu tip tehlikeler gelebilir. Türkiye'nin bu aşamada geldiği ve insanların bu konuya yaklaşımları konusunda olumlu davranışları görmekten duyduğum memnuniyeti ifade ediyorum.

Teşekkür ediyorum Başkanım.

BAŞKAN – Evet, biz teşekkür ederiz.

Değerli arkadaşlar, konuşmalar çerçevesinde ve size yöneltilen sorular çerçevesinde açıklama yapabilirsiniz.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI ÇOK TARAFLI SİYASİ İŞLER GENEL MÜDÜRÜ BÜYÜKELÇİ BASAT ÖZTÜRK – Bir genel siyasi çerçeveyi uygun görürseniz cevaplayalım. Ondan sonra siz daha teknik mekanizmaları uygun görürseniz anlatırsınız.

BAŞKAN – Tamam, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI ÇOK TARAFLI SİYASİ İŞLER GENEL MÜDÜRÜ BÜYÜKELÇİ BASAT ÖZTÜRK – Öncelikle, bütün görüşler, öneriler ve sorular için teşekkür ediyoruz.

Bizler de -bürokrat da olsak- Komisyonunuzda bir oydaşmanın bulunması yani engellilerin hakları konusunda, ülkemizi en ileriye götürecek düzenlemeler konusunda bir iradenin bulunmasından şahsen büyük bir memnuniyet duyuyoruz. Bunu özellikle kayda geçirmek isteriz Sayın Başkan. Teşekkür ediyoruz bütün değerli milletvekillerimize.

BAŞKAN – Sağ olun.

DIŐIŐLERİ BAKANLIĞI ÇOK TARAFLI SİYASİ İŞLER GENEL MÜDÜRÜ BÜYÜKELÇİ BASAT ÖZTÜRK – Öncelikle genel çerçeveden cevaplamak isterim. Bazı sorularda özellikle Birleşmiş Milletlerin durumu, dünyadaki güç dengeleri vesaire hakkında ifade edilen hususlar çerçevesinde bizim de tabii bunların hepsinin farkında olduğumuzu, izlediğimizi arz etmek isterim. Fakat, tabii bir husus var: Birleşmiş Milletler İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kurulmuş bir teşkilat, sürekli de aslında yeni şartlara göre kendisini uyarlamaya çalışan bir teşkilat. Bunun bir uluslararası, uluslar üstü bir yapı olmadığını dikkate getirmekte yarar görüyoruz çünkü neticede Birleşmiş Milletler onun bütün üyelerinin ortak iradesiyle aslında çalışıyor. Sorun, daha ziyade sizlerin bahsettiği Suriye vesaire diğer konulardaki sorunlar Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinden kaynaklanıyor. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Birleşmiş Milletlerin tabii tek kuruluşu değil, tek yapısı değil. Ancak, uluslararası barış ve güvenlik söz konusu olduğunda ana kararların alındığı bir kurul burası ve bunun da işleyişinden herkes şikâyetçi. Sonuç olarak, dünyada yani gerçekten bundan şikâyet etmeyen herhâlde 5 tane ülke var, bunlar da Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin veto yetkisine daimî üyeleri. Bu vesileyle arz etmek isterim ki -çünkü benim görev alanıma giriyor Birleşmiş Milletler ve onun reformu konusu- reformu için bir çalışma sürüyor şu anda ve Türkiye de bu konuda "Oydaşma İçin Birlik" adı verilen bir grupta birlikte Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinde özellikle reforma tabi tutulması için bir gayret içerisinde. Bu 2015, 2016, 2017'ye giden süreçlerde belki bir netice alınacak. Tabii başka gruplar da var. Mesela, bazı ülkeler 5 üye değil de efendim 4 ülke daha katılsın, mesela işte Japonya, Almanya, Brezilya gibi ülkeler katılsın, bu şekilde Güvenlik Konseyi genişlesin." diyor. Bizim görüşümüz ise "Oydaşma İçin Birlik Grubu" adı verilen görüşümüz ise daha fazla veto yetkisine sahip ülkeyle bu sorun aşılmaz, mühim olan Güvenlik Konseyinin etkili işleyişini sağlayacak ve burada daha demokratik temsili sağlayacak reformların yapılmasıdır diyoruz, bunlar için uğraşyoruz. Fakat, bugünkü gündemimizde olan sözleşme söz konusu olduğunda kesinlikle bu Güvenlik Konseyinin imalatı değil, bu Birleşmiş Milletlere bütün üye ülkelerin kendi gönül rızalarıyla bir araya gelerek, müzakere ederek oluşturdukları bir sözleşme metni. Dolayısıyla, yine aynı şekilde ortak iradeyle oluşmuş olan sözleşmeye katılmak da zorunlu değil.

Netice itibarıyla, efendim, bahsettiğiniz ülkelerden büyük ölçüde hepsinin sözleşmeye taraf olduğunu görüyoruz Amerika Birleşik Devletleri dâhil. "Sözleşmeye" dedim yalnız. 158 tane imzacısı var sözleşmenin. Ek ihtiyari protokolü ise 92 ülke imzalamış. 80 ülke diye bizim verdiği rakam onaylayan ülke yani başta da biz o şekilde söyledik. 80 ülke onaylamış çünkü bugün gündemimizde ek ihtiyari protokolün onaylanması söz konusu. Şimdi, biz imzacılar arasındayız ama onaylamamışız. Amerika Birleşik Devletleri, diğer bahsettiğiniz bütün ülkeler, Avrupa Birliği ülkeleri, hatta yani belki şaşıracağınız ülkeler bile bunu onaylamış. Mesela, bazı örnekler verebilirim: Afganistan, Burkina Faso, GKRY, Swaziland, Togo, Uganda, Yemen gibi.

REŞAT DOĞRU (Tokat) – Onaylamayanlar hangileri ?

DIŐIŐLERİ BAKANLIĞI ÇOK TARAFLI SİYASİ İŞLER GENEL MÜDÜRÜ BÜYÜKELÇİ BASAT ÖZTÜRK – Onaylamayan -tekrar ediyorum- burada yani önemli ülkelerden bahsettiniz çünkü siz, Amerika Birleşik Devletleri'nin ek ihtiyari protokolü imzalamamış olduğu ve onaylamadığı dikkat çekiyor. Bu da onların utancı olur efendim, bu çerçevede bunu açıklıkla söyleyebiliriz. Bizim, Türkiye olarak esasen referans aldığımız sözleşmeler ve birinci derecede uyum sağlamaya çalıştığımız sözleşme, hukuk, mevzuat, içtihat aslında biliyorsunuz Avrupa'da. Biri Avrupa Konseyidir ki, Avrupa Konseyinin kurucu üyesiyiz, orada eşit üyeyiz. Dolayısıyla, birinci derecede biz Avrupa Konseyini esas alıyoruz. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi de -ki Sayın Genel Müdür Yardımcımız burada, yanımda, ilave bilgi verebilir- bu bağlamda yine çok ileri bir insan hakları sözleşmesi durumunda. Ki, Amerika Birleşik Devletleri'nin bunun gerisinde kaldığını söyleyebiliriz bu bağlamda.

Efendim, bu çerçevede mekanizmalardan bahsediyoruz. Şimdi, ek ihtiyari protokolü onayladığınızda mekanizmalar... Ki, bu Komite Cenevre'de, 18 üyesi var. Sayın Genel Müdür Yardımcımız ilave bazı bilgiler de verecek o konuda ama sizi rahatlatıcak olan husus şu olabilir ki, doğrudan bir yaptırım yok. Doğrudan yaptırım yok fakat Komite, eğer bir başvuru varsa -bir şahıstan da, bireyden de gelse- bu başvuruya istinaden süratle görevlendirme yapıyor. O ülkeye ziyaret yapıyor, bu şikâyet konusu durumu inceliyor ve bunun üzerine bir rapor yazarak Komiteye sunuyor. Komite de ondan sonra ülkeye görüş ve tavsiyelerde bulunuyor. Bundan sonrası, tabii şu anlamda, belki sorunun teşhir olması, uluslararası manada teşhir olması gibi bir durum var ki... Ama biz burada görüyoruz, ortak irade, zaten bu konuda bizim bu tedbirleri almamız gerektiği istikametindeki bazı değerli milletvekillerimiz altını çizdiler. Yani "engelli" derken aslında hepimiz bir an o duruma düşebileceğimiz gibi, sonunda bu duruma mutlaka düşeceğiz eğer ani bir vefat olmazsa yaşadığımızda. Analarımızdan, babalarımızdan da görüyoruz yani yürümelere, çıkmalara, inmelere değil mi, her şey de zorlaşıyor. Dolayısıyla, bu, aslında ek ihtiyari protokolü onaylayarak Türkiye kendine olan güvenini ve bu konudaki net iradesini ortaya koymuş olacak. Bu bakımdan da şerefle bu onaylama işlemini tamamladığımızı bildirmemiz de bizim için bir itibar konusu olacak.

Son olarak, bu bahsettiğiniz uluslararası kuruluşlarla ilgili şikâyetleriniz, efendim, insan haklarıyla ilgili sorunlar -Suriye dâhil- bunlarla da ilgili çeşitli uğraşlar içindeyiz ama yani özellikle bir hususu Komisyonunuzun takdirine sunmak isterim Sayın Başkanım ve değerli milletvekillerim, bahsettiğim 2016 Dünya İnsani Yardım Zirvesi, aslında -şahsi olarak biz bu konuda da mesulüz, benim bölümüm mesul- sizin de önemli roller üstlenebileceğiniz bir zirve, çünkü biz bu zirveyi sadece hükümetlerle yapmayı düşünmüyoruz, bu zirveye akademileri de, üniversiteleri de, düşünce kuruluşlarını da ve tabii ki en başta siyasi katkıları alabileceğimiz cihetle sizi de dâhil etmek istiyoruz. Bunun hazırlıkları belli, somut bir aşamaya ulaştığı zaman, Sayın Başkanım, uygun görürseniz sizinle bu hazırlıkları da paylaşırız.

BAŞKAN – Hayhay, çok da isabetli olur.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI ÇOK TARAFLI SİYASİ İŞLER GENEL MÜDÜRÜ BÜYÜKELÇİ BASAT ÖZTÜRK – Türkiye bu zirveyi yaparken sizin komisyonunuz da eminim burada tarihî rolünü oynayacaktır.

Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

LEVENT GÖK (Ankara) – O saate kalırsak...

BAŞKAN – Evet, yani kurumlar devam ediyor, yani şahıslarla kaim değil.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI ÇOK TARAFLI SİYASİ İŞLER GENEL MÜDÜRÜ BÜYÜKELÇİ BASAT ÖZTÜRK – Komiteyle ilgili tamamlayıcı bilgiyi çok kısa Sayın Genel Müdür Yardımcımız verecek.

BAŞKAN – Tabii, Sayın Genel Müdür Yardımcısı da ilave bilgi versin.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI AVRUPA KONSEYİ VE İNSAN HAKLARI GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ELÇİ KIVILCIM KILIÇ – Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, sayın vekillerim; efendim, şimdi bu Engelli Hakları Komitesi. Esasında biz bu komiteyle zaten iş birliği yapıyoruz. Bu ek ihtiyari protokolü onaylayacak olmamız, esasında komiteye bireysel başvuru hakkını tanıyan olmamızı gerektirecek. Onun ötesinde, zaten komite, Engelli Hakları Sözleşmesi'nin uygulanmasını denetlemekle yükümlü bir komite. 18 üyeden oluşuyor, bunlar Cenevre'de çalışıyorlar, yılda 2 defa toplanıyorlar, buraya ülkeler aday gösteriyorlar ve adaylar arasından bir seçim yapılıyor. New York'ta yapılıyor onun seçimi, bizden de Sayın Şafak Pavey Engelli Hakları Komitesi üyesi. Diğer üyeler Ürdün, Tayland, Şili, Almanya, Kore, Tunus, Danimarka, Macaristan, Kenya, Avustralya, İngiltere, Uganda -Türkiye'yi söylemişim- İspanya, Guatemala, Meksika, Sırbistan, Ekvador.

Yalnız burada bireysel kapasiteleriyle uzmanlar görev yapıyorlar, hükümet temsilcisi olarak görev yapmıyorlar veya ülke temsilcisi olarak görev yapmıyorlar, bireysel anlamda görev yapıyorlar ve bu komite zaten sözleşmenin uygulanmasını izleyen, denetleyen bir komite ve sözleşmeye taraf devletler dâhil olmak üzere komiteye zaten ülke raporları sunuyorlar.

Sözleşmeye ilk taraf olduktan sonra "Initial Report" dedikleri bir rapor var, onu iki yıl içerisinde sunmakla mükellefler, sonra da her dört yılda bir zaten ülke raporları sunuluyor. Yani bu anlamda biz zaten komiteyle bir iş birliğini yürütüyoruz ve ülke raporlarımızı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığımızla bilistişare hazırlayarak komiteye vakitlice sunuyoruz her dört yılda bir.

Diğer taraftan, bu ek ihtiyari protokol bu komiteye bireysel başvuru hakkı, bu komitenin ilave bir yetkisi, ilave bir görevi, bireysel başvurular olduğu vakit değerlendiriyor, Sayın Genel Müdüremün de belirttiği gibi bir yargı organı değil komite, yani bireysel başvurularda verdiği kararlar tabiatıyla önemli, yol gösterici, ancak herhangi bir bağlayıcılığı ülkeler nezdinde yok, ama tabiatıyla kamuoyu baskısı yaratması bakımından çok önemli, aynı şekilde ülke raporları için verdikleri tavsiyeler de öyle, çünkü gidiliyor, komite önünde bir sunum yapılıyor ülke raporları bağlamında, sorular yanıtlanıyor ve onlar bir tavsiyeler kâğıdına, eksik görülen hususlar olursa onlar tavsiyeler kâğıdına dökülüyor ve bunlar yayınlanıyor. O bakımdan, yargı yetkisi olmamakla birlikte, bir yargı organı olmamakla birlikte çok önemli bir işlev ifa ediyorlar.

Teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz.

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkan, iki cümle ben ilave edebilir miyim?

BAŞKAN – Tamam, ilave edelim.

Buyurun.

LEVENT GÖK (Ankara) – Şimdi, burada değerlendirmelerden anlaşılıyor ki bir kere bunun öncelikli bir müeyyidesinin olmaması bir zafiyet oluşturacak, çünkü bir müeyyide doğal olarak kurumları da, devletleri de caydırıcılık anlamında daha bir zorunlu hâle getirebilir diye düşünüyorum, ama elbette bunun olmaması bunun onaylanmaması anlamına gelmez.

İkincisi, bunun tanıtımının yapılması gerekir, yasayı biz Mecliste onayladıktan sonra engelli kardeşlerimizin ve ailelerin bu haklarını bilmelerinde yarar var. Sayı yüzde 10-12 falan diye verildi de, Türkiye’de yüzde 7-8 engelli olduğundan bahsediliyor ama, aileleri de kattığınız zaman, herkesi 3’le, 4’le çarptığınız zaman çok daha ciddi rakamlara ulaşıyor, yani bir engellinin bulunduğu bir ailenin etkilendiği ortam aşağı yukarı 30 milyonu aşar Türkiye’de. Tabii, yasa çıktıktan sonra, onaylandıktan sonra tanıtımının yapılmasında yarar var.

Bir de tabii, önemli olan iç irade, yani hükümetlerin iradesi. Bu yasa çıksa da çıkmasa da, yani Birleşmiş Milletlerin, bütün ülkelerin onayladığı bir yasa değil, “Biz kendi insanımıza, yurttaşımıza daha iyi ne yapabiliriz”i içselleştirmek ve bu konudaki eğitim zafiyetimizi gidermek bence çok önemli. Bu konuda Türkiye’de çok ciddi eksiklikler var.

Bakın, belediyelerin şeyinin geçen yıl bitmesi gerekiyordu değil mi, yani bunu beceremiyoruz, işte, birazcık ihmalkârlıklar oluyor, süreyi uzatıyoruz, gerekli duyarlılıkları göstermiyorlar, engellilerin hayatını kolaylaştırıcı tedbirleri almak çok basitken, çok da makul öneriler yapılabilirken bunları yapmıyoruz. Türkiye’de bir de ciddi eğitim problemi var, bu konunun üzerine gitmek de çok önemli, yasaları çıkarmaktan daha çok, en önemli konulardan bir tanesinin bu olduğunu düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ediyoruz.

Sayın Müsteşar Yardımcımız...

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI GAZİ ALATAŞ – Saygıyla selamlıyorum tekrar.

Şimdi, Engelli Hakları Komitesine aslında başvurular gizli yapıldığı için sayısal bir rakam vermek zor ama, yaklaşık bin kadar başvuru olduğunu biliyoruz, 5 kadar da değerlendirme var bugüne kadar yapılmış...

LEVENT GÖK (Ankara) – Dünya ölçeğinde mi?

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI GAZİ ALATAŞ – Evet, dünya ölçeğinde.

4 tane ihlal kararı, 1 tane de takipsizlik kararı vermiş, yani çok yoğun bir şey yok. Aslında verdikleri kararların her biri de raporun kendisi gibi çok öğretici.

Müeyyide, hukuki bir müeyyide olmasa bile bu kararlar yayınlandığı zaman, ülkelerin konuyla ilgili bürokratları açısından aslında ciddi bir yaptırım, yani tüm dünyaya yayınlanan bir karar...

LEVENT GÖK (Ankara) – Emsal kararlar var mı elinizde?

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI GAZİ ALATAŞ – Var efendim. İngilizce, onları şey yapmadık ama Birleşmiş Milletlerden şey yapılabilir.

LEVENT GÖK (Ankara) – Tamam, anladım.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI GAZİ ALATAŞ – Yani birkaç tane karar... Mesela, işte, engellinin bir tanesi, İngiltere’de miydi? Kısa kısa örnek verirsem...

LEVENT GÖK (Ankara) – Komisyon Başkanımıza ulaştırırsanız bizim de oradan temin etme şansımız olur.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI GAZİ ALATAŞ – Tamam.

Mesela ATM’yi kullanmadığı için engellinin biri başvurmuş, Macaristan’daydı galiba, o haklı bulunmuş ve hani bu...

Ama bizde bu düzenlemeler zaten yapılan düzenlemeler. Ülkeler ölçeğinde de belli ülkeler, İskandinav ülkeleri şu anda onaylamamış durumda ağırlıklı olarak Avrupa’da, ama diğer, işte, İngiltere, Almanya, Fransa, İtalya gibi ülkeler onaylamış durumda. Gerçi Dışişlerinden arkadaşlarımız çok detaylı bilgi verdiler ama, İskandinav ülkeleri genel de zaten sonradan onaylarlar.

Biz Engelli Hakları Komitesiyle zaten ulusal raporu sunuyoruz ve orada çok ciddi bir değerlendirmeye tabi tutuluyoruz ama zaten biz Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine taraf olduğumuz için, aslında o mahkeme herhangi bir hukuki kararı bu sözleşmeye atıf yaparak verebiliyor -ki örnekleri var- yani Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi zaten Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ni esas alarak kararlar verebiliyor. Yani hukuki anlamda biz aslında buna tabiyiz de. Burada sadece engellilerin bireysel başvuru hakları gündeme gelecek, zaten iki tane büyük engelli konfederasyonu var Türkiye’de, bizim yasalarda falan Meclise hep çağırdığımız, davet ettiğimiz çalışmalarımızda, komisyonlar da bunu bekliyorlar, yani farkındalık var ve şey yapacaklar. Bunun bir prestij karar olduğunu da unutmamak lazım, ama müeyyidesi de aslında dolaylı yoldan çok ciddi var.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ediyoruz.

Sağ olun.

Değerli üyeler, tasarının tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır. Komisyonumuzda yapılan müzakereler doğrultusunda tasarının maddelerine geçilmeksizin genel uygunluk görüşümüzün esas komisyon olan Dışişleri Komisyonuna bildirilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Genel uygunluk bildirimimin esas komisyona bildirilmesi kabul edilmiştir.

Hayırlı olsun.

Şimdi, diğer gündem maddemize geçiyoruz.

Bu arada arkadaşlarımıza teşekkür ediyoruz, bundan sonrası farklı bir konu. Kolay gelsin.

Devam edelim mi, bir beş dakika ara ister misiniz arkadaşlar? ("Devam edelim." sesleri)

Biz teşekkür ederiz, kolay gelsin arkadaşlar.

Şimdi, diğer gündem maddemiz, Ege kıyılarında gerçekleşen yasa dışı göç hakkında inceleme raporunun görüşmelerine başlıyoruz.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Sayın Başkan, ondan önce, şöyle bir güncel meseleyle ilgili müsaade ederseniz.

BAŞKAN – Şöyle, geçelim, orada şey yapın.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Bu meseleyle ilgili değil, bu konuşulan meseleyle ilgili değil.

BAŞKAN – Yani yine geçmiş olalım maddeye de, siz orada söz alın, geçtikten sonra onu konuşun, sorun yok yani onu konuşun çünkü...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Konuyla ilgisi yok.

BAŞKAN – Anladım. Şöyle yapalım, şimdi bir kısa bilgi alalım alt komisyon başkanımızdan, ondan sonra söz vereceğim. Veli Bey de o çerçevede görüşlerini ifade eder.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Peki.

BAŞKAN – Sayın Dal, buyurun.

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Konuya geçmeden önce öncelikle, son olarak geçen buradaki Komisyon toplantımızda Mısır'daki idamlarla ilgili tepkimizi tüm Komisyon üyeleri olarak ortaya koymuştuk. Ondan sonra yine tekrar yeni idam kararları çıktı. Bunu tekrar kınıyoruz ve bunu uygulayanları, bu kararı alanları da lanetliyoruz.

Yine, bunun yanında son günlerde Türkiye'de hepimizi derinden üzen çocuk ölümleriyle ilgili, bu konularda caydırıcı olması sebebiyle neler yapabiliriz, farklı nasıl yasalar çıkarabiliriz; bunun üzerinde de İnsan Hakları Komisyonunun durması gerektiğine inanıyorum.

Yine, Mısır'daki idamlarla ilgili de mesela biz burada güzel bir örnek aldık, ortak bir bildiri yayınladık ama bu bildiri eğer işe yaramıyorsa yani biz görevimizi tamamlamış oluyor muyuz? Bana göre olmuyoruz. Bir ileri adımını ne yapabiliriz; ileriki toplantılarda bunun da görüşülmesini temenni ediyorum.

Teşekkür ediyorum.

Şimdi bilindiği üzere, ülkemizde yasal ve yasa dışı olarak bulunan bazı yabancılar yasa dışı olarak Avrupa ülkelerine geçiş yolları aramakta, en başta da Ege kıyılarını kullanarak Avrupa ülkelerine geçiş yapmaktadırlar ve özellikle de en yakın olan Yunanistan'a ait adalara ulaşmaya çalışmaktadırlar.

Bu yasa dışı geçişler sırasında kullandıkları deniz araçlarının batması sonucu ölümler meydana gelmekte ve insani trajediler yaşanmaktadır. Alt komisyonumuz da bu üzücü olayların vuku bulduğu yerleri görmek ve olayların sıklıkla meydana geldiği yerel bölgelerdeki yetkililer ile sivil toplum temsilcilerinden bilgi almak amacıyla 6-7 Şubat 2014 tarihinde İzmir ve Aydın illerinde inceleme yapma kararı almıştı.

Alt komisyonumuz, yasa dışı geçişlerin en çok olduğu Aydın'ın Kuşadası ve İzmir'in Çeşme ilçelerindeki kıyı şeridinde incelemelerde bulunmuştur. Bu incelemeler Sahil Güvenlik Komutanlığına ait botlarla yapılmıştır.

Yine bu incelemelerde il valileri, ilçe kaymakamları, STK temsilcileriyle bire bir görüşülüp fikir alışverişinde bulunulmuştur.

Yasal ve yasa dışı olarak ülkemize giriş yapan yabancılar öncelikle İstanbul'da toplanıyorlar -aldığımız bilgiler çerçevesinde- oradaki organizatörler tarafından işte Antalya, Aydın, İzmir ve Trakya'daki illerimize getiriliyorlar, yine buradaki organizatörler tarafından da teslim alınıp çeşitli deniz araçlarıyla Yunan adalarına geçişleri yapılıyor.

Yasa dışı göçe organizatörlük yapanların büyük kısmı Türkiye vatandaşı olmakla beraber Yunanistan, Gürcistan, Ukrayna, İran, Irak, Suriye, Rusya, Çeçenistan, Sırbistan, Kıbrıs, Filistin ve Çin Halk Cumhuriyeti vatandaşları da organizatör olarak yakalanmış ve saptanmıştır.

Güvenlik ekiplerince yakalanan yabancıların üzerlerinden çıkan belgeler ve beyanları esas alınarak uyrukları tespit edilmektedir. Göçmenlerin hangi ülkelerden geldiği ve sayıları hakkındaki geniş özete girmeyeceğim, onlar raporumuzda bellidir zaten, hem kaç kişinin ölümüyle sonuçlanmış bu vakaların.

Yasa dışı göç amacıyla göçmenlerin en sık kullandıkları deniz aracı lastik botlardır. Bunun yanında balıkçı teknesi, fiber tekne, sürat teknesi, sandal, özel yat gibi her tür deniz aracı yasa dışı geçiş amacıyla kullanılmaktadır. Bu araçlar göçmenlerin verdiği paraya göre de değişmektedir. Boğularak ölümlü sonuçlanan kazaların çok büyük kısmı lastik botların kullanımından kaynaklanmaktadır. Denizde ölü olarak bulunan göçmenlerin sayısı da yine yıllara sari olarak raporumuzda mevcuttur.

Yaptığımız inceleme ve görüşmelerde göçmenler ve STK temsilcilerince sıkça dile getirilen iddia, göçmenlerin birçoğunun Yunanistan kara sularına ulaştıktan sonra buradan Yunan polisi ve sahil güvenlik ekiplerince Türk kara sularına geri atıldıklarıdır. Çoğu geri atılmaları boğulmayla sonuçlandı, geri atılmadan önce göçmenlerin darbedildiği, para ve diğer eşyalarının zorla alındığı gibi ciddi iddialar gündeme gelmiştir.

Geri Gönderme Merkezinde yaptığımız incelemelerde gelen her göçmene tebligat formu ve eki olan bilgilendirme broşürü ile hakları yazılı olarak bildirilmektedir. Tebligatta yasal konuları, geri gönderilme işlemleri, hukuki yardım, kararlara itiraz ve yargıya başvuru hakkı, kişinin en fazla ne kadar süreyle tutulacağı, merkezin genel düzenine ilişkin kurallar hakkında bilgi verilmektedir. Bilgilendirme formunun kendilerine tebliğ edilip edilmediğini sorduğumuz bazı göçmenler sorumuza olumlu yanıt vermişlerdir.

Geri gönderme merkezindeki tüm yabancıların harcamaları Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından karşılanmaktadır. Haftada bir gün periyodik olarak sağlık kontrolleri yapılmaktadır. Tedavi giderleri ücretsiz olarak karşılanmaktadır.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki Türkiye, gelişmiş zengin Batı ülkeleri ile gelişmemiş ve gelişmekte olan yoksul, şiddet sarmalındaki ülkeler arasındaki konumu nedeniyle dünyadaki temel göç yollarından birini oluşturmaktadır. Her iki bölge arasındaki refah seviyesi ortadan kalkmadan bu göç hareketinin devam edeceği gözükmektedir. Doğudan Batı'ya göçün durması ancak kaynak ülkelerin istikrara kavuşması, ekonomik yönden toparlanması, iş imkânlarının çoğalması ve çeşitlenmesiyle mümkün olacaktır.

Ayrıca, hep özlemine duydukları Batı'nın ve Batı tipi yaşam tarzının tozpembe bir hayat sunmadığı bilinmelidir. Batı'da göçmenlere yönelik nefretin giderek arttığı, göçmenlerin çalışma hayatına daha az kabul edildiği, eğitimde fırsat eşitliğinden yararlanmadıkları, ırkçı eylemlerin mağduru oldukları bilinen gerçeklerdir. Dolayısıyla, hayatları pahasına ulaşmak istedikleri Batı'nın buna ne kadar değer verdiğinin Doğu toplumlarında bilinmesi bu yönden önemlidir.

Bizler de Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu olarak bu göç veren ülkelerdeki insanları Batı'da kendilerini nasıl bir yolculuğun ve hayatın beklediğini anlatabilirsek, inanıyorum ki insanlık onuru adına kendimize yakışır büyük bir iş başarmış oluruz.

Ben, bu raporun hazırlanmasında emeği geçen tüm Komisyon üyesi arkadaşlarıma ve uzman arkadaşımız Kenan Bey'e teşekkür ediyorum.

Sağ olun.

BAŞKAN – Biz de teşekkür ediyoruz.

Sayın Ağbaba...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Teşekkür ediyorum.

Ben farklı bir konuyla ilgili konuşacağım eğer müsaade ederseniz.

Şimdi, biliyorsunuz son günlerde çokça hem sosyal medyaya hem de ulusal basına yansıyan bir anne var; 2 ikiz çocuğuyla birlikte cezaevine girme ihtimali var. Bu anne -ismi Mülkiye Demirkılınç- bir örgüt üyesine kitap sattığı iddiasıyla yargılanıyor ve Mart 2013'te Yargıtayın onamasıyla beraber on sekiz buçuk ay hapis alıyor. Eğer bu müdahale olmazsa 19 Mayıs 2014'te cezaevine girecek. Bu annenin 2 çocuğu var, şu an beş aylıklar. Ayrıca anne yüzde 46 oranında özür, hem ruhsal bir hastalığı var, raporlu bir hasta hem de kalça çıkığı olduğu söyleniyor.

Tabii, çok böyle ilginç bir kararlar girmiş. Burada mahkeme kararını tartışacak değiliz ama sattığı kitaplar, o örgüt üyesi mensubuna sattığı iddia edilen kitaplar Nazım Hikmet'in Memleketimden İnsan Manzaraları, Abdülbaki Gölpınarlı'nın Yunus Emre

Hayatı ve Bütün Şiirleri, Elif Şafak'ın İskender'i, Kazım Karabekir'in İttihat ve Terakki Cemiyeti, Ahmet Telli ve Şükrü Erbaş'ın şiir kitapları gibi kitapları sattığı söyleniyor.

Maalesef Anayasa Mahkemesine başvuru süresini kaçırmışlar. Yargıtay Genel Kuruluna başvuracaklar. Ceza iki kez ertelenmiş, tekrar ertelenmesi isteniyor. Şimdiye kadar toplam 10 ay ertelenmiş ceza. Yani güncelleme yapıp altı ay daha ertelenebilir durumu var. Bu konuda aile bizden, İnsan Hakları Komisyonundan -özellikle cezaevi alt komisyonu nedeniyle ben de ulaştım- destek istiyor.

Tekrar söylüyorum: Mülkiye Kılınç, yüzde 43 engelli raporu var. Kalça çıkıklığı ve panik atak rahatsızlığı mevcut. Beş aylık olan ikiz bebekleriyle bu hâliyle cezaevi koşullarında tek başına hayatını idare ettirebilmesi mümkün değil.

Bu konuda toplumumuzda da bir kamuoyu oluştu. İnsan Hakları Komisyonunun bu konuda yapabileceği bir şey varsa, bu konuda bir müdahale bulunursa memnun olacağımızı belirtiyor, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz. Sağ olun.

Bunu ayrıca bilgilendim.

Şimdi değerli arkadaşlar, tekrar gündemimize dönecek olursak, o incelemeye ben de katılmış idim. Faydalı da bir inceleme oldu. Aslında Ege kıyılarındaki o dram bir sürecin sonucu, yani işte Irak'tan, Afganistan'dan, Myanmar'dan, Afrika'dan, Orta Doğu'dan, değişik ülkelerden, ülkemizin doğusundan veya güneyinden gelen insanlar belirli aşamalardan geçtikten sonra en sonunda İzmir'e, Aydın'a, Balıkesir'e ulaşıyorlar veya Edirne'ye ulaşıyorlar. Artık son anda bunlar burada görülüyor ve biz oradaki Sahil Güvenlikten bunların tamamını çözmesini bekliyoruz. Aslında bu, dediğim gibi en son merhaleye varılmış bir konu. Oraya iş varmadan önce tüm kurumlarımızla, müesseselerimizle bu işin üzerine gitmemiz lazım geldiğini orada gördük. Sahil Güvenliğimizin de gerçekten son derece titiz bir çalışma yaptığını, yani sanıldığı kadar aksine gayretlerinin olduğunu orada müşahede ettik. Ayrıca burada bir şey daha öğrendik. Yani ben kendi adıma söyleyeyim: Son zamanlarda Avrupa Birliğiyle bir geri kabul anlaşması gündeme geldi. Avrupa Birliğiyle geri kabul anlaşması gündeme gelince Türkiye'de bazı aydınlar, bazı kesimler veya bazı kişiler bundan son derece rahatsız oldular, paniklediler. Ne olacak, nasıl gidecek bu iş, yani Türkiye bundan zarar mı görecektir, bunun altından kalkabilecek mi gibi bir duruma kapıldı bazıları ama baktık ki bir Avrupa Birliği ülkesi olan Yunanistan'la zaten bizim geri kabul anlaşmamız varmış meğerse. Yani yıllardan beri - işte belki uygulama konusunda bazı sıkıntılar var ama- bir geri kabul anlaşmamız olduğunu, yani en fazla geçi yapılan ülkeyle bu ikili bir anlaşmayla bunu gerçekleştirdiğimizi gördük. Dolayısıyla, Avrupa Birliği nezdinden dolayı veya Avrupa Birliği üzerinden de bir ikili anlaşma yapılırsa ve bir çok taraflı anlaşma yapılırsa, geri kabul anlaşmalarının bu konuda korkulduğu kadar bir mahzuru olmayacağı kanaatine ulaştım ben şahsen orada. Bu da bu incelemelerimizde ortaya çıkmış oldu.

Reşat Bey, söz almak istiyorsunuz galiba.

Buyurun.

REŞAT DOĞRU (Tokat) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Bu incelemeye ben de katıldım. Hakikaten bence de çok faydalı bir inceleme olduğu kanaatindeyim. Bu tür incelemelerin devam etmesinden de yana olduğumu ifade etmek isterim ki geçtiğimiz günlerde Edirne'de yine böyle geçişler esnasında 10 kişiye yakın insan ölü olarak çamurların içerisinde bulundu. Hatta mesela oralarda da geçişlerin incelenmesi noktasında bir çalışma yapılabilir mi? Bir öneri olarak da bunu sunmak isterim.

BAŞKAN – Edirne tarafına da mı?

REŞAT DOĞRU (Tokat) – Edirne tarafına.

BAŞKAN – Doğru, oraya da gitmekte fayda var.

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Oradaki mülteciler e oradaki sıkıntıları söylemişlerdi.

BAŞKAN – Evet, onu da birlikte kararlaştıralım, ne zaman gidileceğini.

REŞAT DOĞRU (Tokat) – Çünkü orada da çok ciddi manada şu anda geçişlerle ilgili sıkıntılar var.

Sayın Başkanım, geri kabul anlaşmasına tabii katılmayan ülkeler var, katılan ülkeler var. Türkiye'ye farklı bir yükümlülük geleceği kanaatindeyim ben orada. Yani siz tabii bunu iyi niyetle söylüyorsunuz da ya Türkiye bunu diğer kabul etmeyen ülkelerle ilgili olarak bir çalışma yapıp onlara kabul ettirmesi gerekiyor. Şimdi oraları gördüyseniz -şurada bir listesi de var- listelerde insanlara "Nereden geldiniz?" diye sorulduğu zaman Türkiye'nin geri gönderemediği yerleri söylüyorlar. Mesela ne diyor?

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Myanmar gibi.

REŞAT DOĞRU (Tokat) – “Myanmar.” diyor mesela. Adamın elinde kimlik olmadığı için nereden geldiğini de bilemiyorsunuz.

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Beyan ne ise.

REŞAT DOĞRU (Tokat) – Yani beyan esasına göre bunu yaptıkları için. Dolayısıyla en azından bu yönlü olarak, yani mesela Türkiye’den Yunanistan’a geçiyor, Yunanistan Türkiye’ye gönderebiliyor. Pat diye “Al sana.” diyor ama Türkiye ne yapıyor? Dolayısıyla Türkiye’de bu insanlar kalıyorlar veyahut da bir sürü sıkıntılarla, problemlerle karşı karşıyalar. Dolayısıyla mutlaka bu geri kabul anlaşmasına bir karşılıklılık ilkesi içerisinde, yani diğer ülkelerle de onların kabul etmesiyle beraber Türkiye’nin bunu kabul etmesi bence daha farklı olur diye düşünüyorum. Çünkü en azından biz de işte, Myanmar’a veya Afganistan’a, diğer birtakım ülkelere geri gönderelim. Yani Türkiye’ye gelmiş olan insanlar niye ülkemizde kalsınlar? Biz de geri onlara gönderelim. Çünkü sorun ortaya çıkarabiliyorlar. Bunu yapmak mecburiyetinde olduğumuzu ifade etmek istiyorum.

Bir diğer konu da orada gördüğümüz eksiklerden bir tanesi de -işte biraz önce yansıda da gördük biz- efendim, oradaki denetimin ben çok yeterli olduğu kanaatinde değilim, yani denetimin daha fazla olması lazım, caydırıcı olması gerekiyor. Ellerinde 2 tane veya 3 tane bot var beraber gördüğümüz zamanda. Yani niye 13 tane botumuz yok? Yani belki orada daha etkili olabilse veyahut daha farklı bir şekilde anlatılabilse, o kıyıların hepsi kontrol altında olunabilse belki oradaki insanlar bu şekilde bir ölümle karşı karşıya kalmazlar veyahut da o şekilde bir girişimde bulunmazlar diye düşünüyorum. Artı, beraberinde işte yine Kilis göçmen kamplarını ziyaretlerimizde esnasında, Kahramanmaraş ziyaretlerimiz esnasında da Suriye sınırındaki geçişlerin tamamen serbest olduğu noktasında, neredeyse gayet rahat bir şekilde Türkiye’ye girilebiliyor. Dolayısıyla dünyanın birçok yerinden gelen insanlar o sınırları, oraları kullanarak Türkiye’ye giriş yapıyorlar. Dolayısıyla oralarda da bir etkinliğin sağlanması, yani giriş-çıkışların tamamen kontrol edilmesiyle belki de buradaki bu sorunların birçoğunun da çözülebilirliği kanaatindeyim. Yani daha fazla etkili olunması, daha fazla kontrol yapılması, daha güçlü olunması insanların ölümünü de durdurur kanaatindeyim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Biz teşekkür ederiz.

Sayın Aygün, buyurun.

HÜSEYİN AYGÜN (Tunceli) – Sağ olun Başkanım.

Rapor bence de en azından acil sorunları ortaya koyuyor ve bazı çözümler içeriyor. Bize dört-beş gün evvel verildi, okudum, yalnız bir katkı yapmak için zamanlama çok uygun olmadı. Şu an katkı niteliğinde bazı şeyler yazıyorum hem uluslararası boyutlarına dair hem de içte bazı şeyler var; raporda veya ekinde yer alsa iyi olur kanaatindeyim. Cuma gününe kadar sunacağım.

Çok teşekkürler. Emeği geçen arkadaşları da teşekkür ederim.

BAŞKAN – Biz teşekkür ederiz.

Murat Bey, buyurun.

MURAT BOZLAK (Adana) – Teşekkürler Başkanım.

Şimdi, bu gidişlerin temel nedenleri sadece ekonomik nedenler değil, siyasi nedenler de var ve özellikle baskıcı, otoriter rejimlerden kaçıp işte biraz daha nefes alabileceği, ölüm korkusundan uzak, cezaevi korkusundan uzak bir ülke olarak Avrupa gözükmüyor ve bu şeyler değişmedikçe, yani doğu ülkelerindeki otoriter rejimlerde bir düzelmeye olmadıkça, insan hakları konusunda bir iyileşme olmadıkça bunlar devam edecek. Bunun yanı başında da -demin arkadaşlar da belirtti, zaten raporda da belirtilmiş- ekonomik nedenler de var.

Şimdi, yeterince güvenlik önlemi alınıyor mu? Raporda da arkadaşlar belirtmişler. Ben gezilere katılmadım. Özellikle güney ve doğu sınırlarından girişler yapılıyor. İşte İstanbul bir toplanma merkezi, oraya kadar gidiliyor, Türk vatandaşlarının yoğunlukla içinde bulunduğu uluslararası bir şebeke bunları yönlendiriyor.

BAŞKAN – Murat Bey, çok büyük paralar, 2 bin dolar, 3 bin dolar, yani ne tutturabilirlerse adam başına böyle.

MURAT BOZLAK (Adana) – Tabii, tabii. Parayla yapıyorlar zaten, başkalarına iyilik olsun diye yapmıyorlar.

Bunları ondan sonra da götürüyorlar sahil kentlerinde deniz yoluyla, işte Ege, özellikle de Yunanistan üzeri istedikleri ülkeye göndermeye çalışıyorlar ve burada da en dikkat çekici -raporda da belirtilmiş- botlar kullanılıyor. Bu botlar son derece riskli. Adam bıçak atıyor, bot batıyor gidiyor. Şimdi bunları kontrol altında tutmak mümkün. Sahil Güvenlik görevlileri gelmişti, burada komisyonumuza bilgi vermişlerdi. “Bu botları kontrol altına alamayız.” diyor. Niye yapılmasın, niye alınmasın? Bu kadar insanın ölümüne sebebiyet veren botlar kullanılıyorsa, kara yollarında hareket hâlinde olan bütün taşıtların trafik tescilleri tutuluyorsa, kime ait

olduğu biliniyorsa botlar niye tutulmuyor? Bu derece insanların ölümüne sebebiyet veren bu botların bir kayıt altına alınması mümkün değil midir? Mümkün olabilir. Adam gidiyor işte normal ekme alır gibi bir çarşıdan, pazardan bot alıyor, götürüyor, adamı bindiriyor, akşam da götürüyor. 5 kişiyi taşıyacak bota 20 kişiyi bindirdiğin zaman adam ölür. Başka şeyi yok. Yani bu konuda biraz girişten itibaren, Türkiye'ye, İstanbul'a gelip, İstanbul'dan elini kolunu sallayarak İzmir'e kadar gidiyor, sahilinden bindirildiği botlarla geçirilene kadar hiçbir güvenlik önlemi alınıyor mu doğru dürüst? Ciddi bir takip yapılmalı. Bu konularda da biraz raporumuzda dikkat çekersek iyi olacağını düşünüyorum.

BAŞKAN – Onu bir yere yazmış olmaları lazım arkadaşlar.

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Başkanım, burada var aslında. Hepsi yasa dışı değil. Yani sıkıntı orada, yani birçoğu yasal olarak Türkiye'ye gelmiş. Pasaport öyle gelmiş.

MURAT BOZLAK (Adana) – Ama yasa dışı çıkıyor, yasal olmayan yoldan çıkıyor.

AHMET SALİH DAL (Kilis) – İşte şöyle: Kıyıya kadar yasal olarak geliyor, kıyıdan sonrasını yasa dışı olarak geçiyor. Bir kısmı da mesela özellikle bu Suriye'de olabilir veyahut işte bu yine İran üstü gelenler olabilir, yasa dışı, kaçak yollarla ülkeye giriş yapmış. Evet burada denetimin sıklaştırılması gerekir. Yani bu adam İran sınırından veyahut da Kilis, Gaziantep'ten İstanbul'a, İstanbul'dan oraya yasa dışı olarak nasıl geçiyor, onların denetlenmesinin sıklaştırılması gerekebilir.

Lastik botlarla ilgili de orada biz sormuştuk yani adam gidiyor, faturasıyla, parasını ödüyor ve çok rahatlıkla her taraftan alabiliyorlar. Aslında lastik botlarda sıkıntı yok ama 5 kişilik lastik bota 20 kişi bindirilince sıkıntı orada başlıyor, çoğu da ondan batıyor ama tabii biraz daha dikkat edilmesi gerekir.

MURAT BOZLAK (Adana) – Yasaklamak lazım yani her gelene, isteyene vermemek gerek.

BAŞKAN – Bir kayıt altına alınabilir mi, ona biraz arkadaşlarımız baksınlar. Kenan Bey, yani nasıl alabilir, satışlarda bir şey yapılabilir mi o bölgede, onu biraz araştırın, uzmanlarımız da bir araştırınlar.

Bir de şunu yapıyorlar Murat Bey: Kötü havalarda, işte, sahil güvenlik fazla dışarı çıkmadığı için bunu biliyorlar, balıkçılar da fazla sahilinden açılmıyorlar denize, tam da kötü havaları bunlar tercih ediyorlar. Zaten derme çatma bot o kötü havada alabora oluyor, işte, bu vefatlar meydana geliyor.

MURAT BOZLAK (Adana) – Parasını peşin aldığı için daha iyi oluyor onlar için, vicdan yok, merhamet yok.

BAŞKAN – Bir sorumluluğu yok.

Sayın Güvenç...

SITKI GÜVENÇ (Kahramanmaraş) – Teşekkür ederim.

Ben de heyette vardım, bir konu hakkında öneride bulunacağım.

Bu geçişlerin yapıldığı o kısa mesafelerde, mesela o Dilek Yarımadası'nda geçici gözetleme kuleleri kurulamaz mı? Bunların geçiş saatleri belli, gece saatlerinde geçiyorlar. Oraya bir gözetleme kulesi kurulsa, bir nöbetçi dikilse ve anında ihbar yapıp bizim sahil güvenliğinin gelip müdahale etmesi mümkün değil mi? Yani böyle bir şey yapılırsa çok da masraflı bir şey değil. Sadece Dilek Yarımadası'na bir gözetleme kulesi yapılırsa, geceleri bir nöbetçi konulsa, sürekli orayı gözetleme altında tutsa ve bir geçiş olduğunda anında ihbar etse ve botlar batmadan ulaşılsa bence çok faydalı olur diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz, güzel bir öneri.

Değerli üyelerimiz, sanırım rapor üzerinde yeterince müzakere yaptık. Dolayısıyla, başkaca söz kalmadı galiba.

Şimdi raporu oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Rapor kabul edilmiştir.

MURAT BOZLAK (Adana) – Şey vardı Başkanım, Veli Bey'in söylediği...

BAŞKAN – Şöyle: Onu biz kendimiz buradan takip edeceğiz yani gündemimizde olmadığı için arkadaşlarımıza takip ettireceğim. Orada anladığım kadarıyla adli tıbbı bir talepte bulunmuşlar, adli tıpta herhâlde işler hızlandırılacak. Onun için, kendimiz telefonla bu şekilde müdahale edeceğiz.

Çok teşekkür ediyoruz katkılarınızdan dolayı.

Görülecek başka husus kalmadığından toplantıyı kapatıyorum.